

e-Demokrácia: változást hozó új erő

A World Values Survey 2017-es felmérése a demokráciához viszonyulás tekintetében aggodalomra okot adó változást dokumentált. Míg az 1930-as és 40-es években az amerikaiak mintegy háromnegyede állította azt, hogy elengedhetetlen demokráciában élni, az Y generáció tagjainak kevesebb mint egyharmada vélekedik így napjainkban. 1964-ben az amerikaiak 76%-a bízott abban, hogy a kormány „mindig vagy többnyire” helyesen cselekszik. 2015-ben ez a szám 19%-ra esett vissza.

Mindent összevetve egyértelmű, hogy egyre inkább válságosan megrendült a bizalom a demokratikus intézményeink, valamint a társadalmat érintő szociális és környezeti kihívások kezelésére való, látszólag korlátozott képességük iránt. Az „e-demokrácia” érlelődő területe, amely egykor elhanyagolható törekvésnek minősült, most mutatja meg a mélységét és az említett válság kezelésére benne rejlő lehetőségeket. Az e-demokrácia (más néven digitális demokrácia vagy internetes demokrácia) 21. századi információs és kommunikációs technológiát használ a közösségi szerepvállalás kiterjesztése, a választójog és az állampolgári képviselő kiterjesztése, a valós idejű döntéshozatal megteremtése, a közvélemény-kutatási adatok gyors összesítése, valamint annak érdekében, hogy lehetővé tegye a képviselői demokráciáról a demokrácia közvetlenebb formáira való áttérést.

A lehetőség

A világ jelenlegi demokratikus intézményei nagyjából ugyanakkor jöttek létre, mint a távirat. Bár az információs és kommunikációs technológiák (IKT) fejlődtek, kormányzási rendszereink nem zárkóztak fel ehhez a fejlődéshez.

Véleményünk szerint a döntéshozatali folyamatok új formái kritikus szerepet fognak betölteni a világ számos kihívásának kezelésében. Noha az internet rendkívül széleskörű elterjedtsége és számítástechnikai kapacitása, valamint a világméretű közösségi hálózatok fejlődése a jobb demokrácia vízióját vetítik előre, ezek az új kormányzási formák továbbra is leginkább a vágyak szintjén maradnak.

Az e-demokráciát egy olyan ökoszisztéma szemszögéből kell néznünk, amely idővel az alábbi, kihívást jelentő területek mindegyikének szerves részévé teszi a megoldásokat. Központi szervező testület vagy meghatározott piaci kereslet hiányában a hatásbefektetőknek (impact investor) az e megoldások beépítését leginkább támogató módon kell tőkét befektetniük. A demokrácia újratervezésére való törekvés magas kockázattal járó vállalkozás. A közösségek, a társadalmak és a világunk számára jelentkező hozadékok azonban exponenciálisan növekedhetnek, ezáltal hatásbefektetésként vonzó lehetőséget teremthetnek.

Az e-demokrácia előtt álló kihívások

1. Részvétel

Az e-demokrácia egyik nagy ígérete a politikai folyamatban való egyetemes, valós idejű részvétel. Az Egyesült Államokban a szavazásra jogosult népességnek jelenleg mindössze 55%-a vesz részt a négyévente tartott választásokon. Ezzel szemben napi szinten több amerikai (58%) használja a Facebookot. Képzeljük el, mi lenne, ha a demokráciában való szerepvállalás ugyanolyan egyszerű és szórakoztató lenne, mint a világ vezető közösségi hálózata.

A tendencia egyértelmű. A Facebookhoz és a Google-hoz hasonló vállalatok kereskedelmi törekvéseinek, valamint a Geeks Without Frontiers szervezethez hasonló nem kormányzati szervezetek társadalmi küldetésének köszönhetően a mindenki számára általános hozzáférés ideje néhány éven belül eljő. Ha folytatódnak a jelenlegi trendek, 2035-re megközelítjük a 100%-os internet-hozzáférést. Van azonban két fontos kérdés, amellyel foglalkoznunk kell, mielőtt ez a hozzáférés demokratikus lesz:

- **Egyenlő hozzáférés:** Az emberek leginkább azért nem használják az internetet (még akkor sem, ha hozzáférnek az internethez), mert költséges. Ha a politikai részvétel jognak minősül, és a részvételhez szükség van az internetre, ebből az következik, hogy az e célú szolgáló internet-hozzáférésnek is jognak kell minősülnie. A Trump-kormányzat által jelenleg veszélyeztetett netsemlegességi mozgalom vélekedése szerint az interneten lévő összes adatra – a felhasználótól, a tartalomtól vagy az eszköz típusától függetlenül – ugyanolyan tarifaszervezetnek kell vonatkoznia. A jövedelmi egyenlőtlenségek miatt azonban az azonos ár nem jelent egyenlő hozzáférést. A társadalom az „internet-hozzáféréshez

való jogot” vagy az „internetcsatlakozás szabadságát” a menedékhez vagy a szólásszabadsághoz való joggal egyenrangúnak tekinti.

- Részvételi jog: Az Egyesült Államokban a választásra jogosultak 55%-a szavazott a legutóbbi választáson; ez a szám alacsonyabb, mint bármely más demokratikus országban. Ez a százalékos arány azonban aggasztóbb statisztikára derít fényt: az Egyesült Államokban az összes felnőtt egyharmada törvényesen nem jogosult részt venni a politikai rendszerben. Ebbe a körbe tartoznak a bevándorlók, az alkalmi munkavállalók, az USA-hoz tartozó területek lakosai, valamint a fogvatartottak és az elítélt bűnözők, akiknek túlnyomó többsége afro- és mexikói-amerikai. Bár nem technológiai kérdés, a választójog minden felnőttre történő kiterjesztése az e-demokrácia egyik alapelve, és az e törekvésbe bekapcsolódó szervezeteket joggal tekintik az e-demokrácia mozgalom részének.

2. Érvényesítés

A floridai választási botrányt követően az American Dialect Society a „chad” (lyukasztógéppel keletkezett papírhulladék) szót nyilvánította a 2000. év szavává azon élénk vita miatt, hogy a szavazócédulán lyukasztógéppel félig kilyukasztott mélyedések „érvényes” szavazatnak tekinthetők-e. Ez a választási tapasztalat félreérthetetlenül emlékeztetett arra, hogy a demokráciánk milyen nagy mértékben hagyatkozik a szavazatszámolás technológiájára. Ezek az aggodalmak ráadásul nem múlnak el.

2017 júliusában a DefCon konferencia hackerei kevesebb mint két óra alatt 30 különböző szavazógépet törtek fel. 2017 szeptemberében az Egyesült Államok Belbiztonsági Minisztériuma 21 államot tájékoztatott arról, hogy a választási rendszerüket hekkertámadások érték, amelyek esetleg arra irányuló orosz erőfeszítésekkel függtek össze, hogy a jelenlegi elnök nevében aláássák nemzetünk választását. A szavazógépek kizárólag akkor biztonságosak, ha nem csatlakoznak az internetre; bármi, ami az internetre csatlakozik, hekkertámadás célpontja lehet.

Ebben az összefüggésben azonban a választási eredmények érvényesítése nem csupán a hekkertámadásoknak ellenálló szavazógép kifejlesztését jelenti. Az e-demokráciának az évszázadokon át fejlődő jelenlegi szavazási rendszerünkhöz különféle védelmi funkciókat kell társítani, illetve tökéletesíteni kell azokat, többek között az alábbiakat:

- személyazonosság-ellenőrzés;
- adatbiztonság;
- szavazási adatvédelem;
- kényszerítés elleni védelem;
- ellenőrizhetőség.

A szakértők széles körében egyetértés van azt illetően, hogy az internetes szavazási folyamatok – legalábbis a jelenlegi fejlettségi szakaszban – egyszerűen nem helyettesíthetik a jelenlegi választási rendszerünket. E kihívásokra azonban most kezdenek megoldások megjelenni. Az eszközbiztonság és az ellenőrizhető fizetési tranzakciók iránti, kereskedelmi szektorbeli kereslet eredményeként valószínűleg a magánszektorbeli piac kínál majd megoldást a személyazonosság-ellenőrzésre.

Ez a megoldás nagy valószínűséggel különféle megoldások – többek között ujjnyomat-érzékelők, arcfelismerés, PIN-kódok és fizikai műtermékek – egymással összekapcsolódó kombinációja lesz. Miután megjelenik a győztes szabvány ebben az ágazatban, könnyen beépíthető lesz az e-demokráciába.

Az adatbiztonság, a szavazási adatvédelem, valamint a szavazatszámolás ellenőrizhetősége keményebb dió. Az elmúlt négy-öt évben azonban az internetes adatbiztonságra és ellenőrizhetőségre vonatkozó új szabvány jelent meg a blokklánc formájában, amely egy decentralizált és szinte feltörhetetlen főkönyvi rendszer. A bitcoin és más kriptovaluták alapjául szolgáló technológiát számos olyan területen alkalmazzák, amely biztonságos és decentralizált adattárolást igényel. A fejlesztők már vizsgálják a blokklánc-technológia következményeként fellépő hatásokat, valamint blokkláncalapú szavazási rendszereket és módszereket hoznak létre az érintett adatok titkosságának biztosítása érdekében, ugyanakkor tiszteltben tartják a blokklánc átláthatóságára vonatkozó követelményt.

3. Hatalomátruházás

A demokráciának számos formája létezik. John Rawls filozófus szerint lényegében azt jelenti, hogy a társadalmi szerződés megtárgyalásakor mindenki egyenlő helyet rendelkezik a tárgyalóasztalnál. Ez a

részvételi szint a közvetlen demokrácia eszményképe. Minden közérdekű beszélgetésben a részvétel gyakorlati határai azt jelentik, hogy a szavazópolgárok képviselőkre ruházzák át a demokratikus hatalmat. Ez a hatalomátruházás jelenti a „közvetlen demokrácia” és a képviseleti demokrácia közötti választóvonalat.

A képviseleti demokrácia gyenge pontjai: nincs kapcsolat a szavazópolgár és a képviselő között, ritkán vannak választások, magas az egy képviselőre jutó szavazópolgárok száma, valamint a két- vagy hárompárt-rendszerek korlátozott lehetőségeket kínálnak. Ezen túlmenően a kormány végrehajtó testületének kezében koncentrálódó hatalom miatt a demokrácia kiszolgáltatottá válik a lobbizással szemben. Nehezen hárítható el az a következtetés, hogy a választási rendszerünk piaci pénzkereskedelmet támogat a befolyás érdekében. Ezért a demokratikus rendszerünk jelenlegi képviseleti modellekre hagyatkozásának csökkentése tulajdonképpen az e- demokrácia egyik nagyszerű lehetősége lehet.

Az egyik megoldás a hatalom decentralizálása. Egyesek olyan, teljesen közvetlen demokráciát támogatnak, amely megszünteti a hatalomátruházást, és mindenkit felszólít az összes döntés meghozatalában való részvételre. Ebből sajátos problémák adódhatnak, ilyen többek között az az idő és szakértelem, amit ez mindenkitől megkövetelne. Léteznek azonban hibrid javaslatok (más néven: „delegatív demokrácia” vagy közismertebb néven: „likvid demokrácia”), amelyek lehetővé teszik a polgárok számára, hogy eseti alapon ruházzák át befolyásukat megbízható képviselőkre, miközben más kérdésekben megőrzik a közvetlen részvételi képességüket.

A jelenlegi demokráciákban a képviselők kiterjedt hatáskörrel rendelkeznek, amelyet csak a jogköreikre és a hivatali idejükre vonatkozó alkotmányos korlátozások szűkítenek le. Egy likvid demokráciában a szavazópolgárok sok képviselőt választhatnak, mindegyikük konkrét kérdésköröket ismer, és a hatáskörük az adott kérdéskörökre korlátozódik. Ezenfelül a hatáskörátruházás bármikor visszavonható; nem kötődik hivatali időhöz.

A likvid demokrácia rendkívül cizellált technológiai infrastruktúrát igényelne. Ez a demokrácia azonban – azáltal, hogy szélesebb körű képviseleti döntéseket biztosítana a polgárok számára – hatékonyabban hozzáférne a „tömegek bölcsességéhez”; ezt adatok és háttér-információk is alátámasztják.

4. Tanácskozások

A hagyományos folyamatok egy csatornán zajlanak: egyszerre egy személy beszélhet. Ez kiscsoportos kommunikáció esetében megvalósítható, a résztvevők számának növekedésével együtt azonban exponenciálisan növekszik a lehetséges beszélgetések száma. Ha csak egy mikrofon van (például hagyományos városi önkormányzati ülésen vagy közgyűlésen), a dolgok rövid időn belül kezelhetetlenné válnak a kommunikáció szűk keresztmetszete miatt. Ez a csoportos döntéshozatal egyik legnagyobb kihívása. Az információtechnológia és a közösségi média többcsatornás kommunikációt biztosít, de ezeknek a megoldásoknak a befolyása önmagában egyéb kihívásokat teremt. Napjainkban a „szemellenzőssé válás” hatásaival és az álhírek közösségi médián belüli terjedésével küzdünk.

Ahhoz, hogy egy demokrácia ténylegesen működjön, nem elegendő, hogy kommunikáció – akár többcsatornás kommunikáció – folyjon. Tanácskozásra van szükség. Különböző elképzelésekkel kell szembesülni és különböző elképzeléseket kell megosztani: lennie kell indokokkal alátámasztott vitának és érvelésnek. A görög demokráciát nem csupán a szavazás különböztette meg más kormányzási formáktól, hanem a szavazást megelőző szónoklás és retorika is; ez akkoriban a polgárok tájékoztatását és befolyásolását szolgálta.

Az igazság közös keresése magában foglalja a megosztást, az eszmecserét, a vitát, az elismerést és – remélhetőleg, de nem feltétlenül – a megállapodást. Bár ez a keresés kollektív szinten ér véget, személyes szinten kezdődik: az egyén kutatáshoz, tanuláshoz és gondolkodáshoz való hozzáféréssel. A kollektív tudás előretörésének támogatása érdekében az internetnek cenzúra vagy kényszerítés nélküli, nyitott és szabad térnek kell lennie. Elérhetőnek kell lennie a kommunikáció adatvédelmének, ezen belül a hozzáférhető adattitkosításnak. Létezniük kell az információk pontosságának ellenőrzésére szolgáló módszereknek és létezniük kell az álhírek problémáját kezelő megoldásoknak. A Facebookhoz hasonló közösségimédia-platformok megjegyzések írására szolgáló eszközei nem vezetnek tanácskozáson alapuló párbeszédhez. Az elmúlt években azonban figyelemre méltó innovációk jelentek meg az online folytatott, vita-jellegű kommunikáció támogatása terén.

5. Összesítés

A döntéshozatal záró szakasza természetesen a döntés; a rendszereink általában ezt leszűkítik annak mérésére, hogy a résztvevők milyen mértékben támogatnak különböző alternatívákat. Problémát jelent, hogy a döntéseket vagy-vagy jellegű választásokra korlátozó hagyományos folyamatból elveszik a lényeg, a több változó közötti összefüggés, és elvesznek a mélyen gyökerező és összetett problémákkal összefüggő, lehetséges eredmények.

Jelenlegi parlamenti eljárásaink nem vezetnek bonyolult döntéshozatalhoz. Lehetővé teszik, hogy a javasolt kevés eredmény közül egyszerre csak keveset, általában csak egyet vagy kettőt értékeljünk. Szigorú szabályok léteznek arra vonatkozóan, hogy a jogalkotók hogyan módosíthatják ezeket a javaslatokat; a módosításokat általában támogatnia kell a nagyobb csoporton belül annak a kisebb csoportnak, amely a javaslatok szavazásra bocsátás előtti módosítására jogosult.

E folyamat többségi támogatást élvező eredményeket hoz, a jelentős kisebbségek azonban – néha meglehetősen határozottan – kifogást emelhetnek. Az egyes csoportok elégedettségi szintje közötti szakadék a többség zsarnoksága. Következésképpen polarizálódás, ellenállás, destabilizálódás és gyakran elnyomás jelentkezik: ezek az eredmények nagyon eltérnek a demokrácia elveitől.

Ez az esetenkénti elnyomás az általános vélekedés szerint a demokrácia szerencsétlen, de elkerülhetetlen következménye. Mindemellett nem elkerülhetetlen. Ugyanaz az elv, amely a demokratikus részvételen belül egyenlőséget garantál, a következményekkel való ugyanilyen elégedettség mellett is érvel. Csak a hagyományos folyamataink korlátai miatt látunk ilyen egyenlőtlen és lesarkító következményeket. A többség zsarnoksága nem a demokrácia elkerülhetetlen következménye: mindössze a véleményösszesítés matematikájának technológiai megközelítése előtti megközelítés folyamánya. A továbbiakban nem szükséges túlságosan leegyszerűsíteni az összetett problémákat korlátozott alternatívák sorára. Ehelyett különállóan értékelhető, egyszerűbb problémákból álló keretrendszerekre bonthatjuk azokat. E keretrendszerek internetes technológiával történő bemutatásával nagyobb emberi csoportok egybegyűjthetik közös ismereteiket és egymással együttműködve értékelhetnek számos lehetséges következményt. Ezt követően algoritmusok azonosíthatják azokat a következményeket, amelyek hasonló mennyiségű támogatást kapnak minden fél részéről.

Az információtechnológia a közvélemény-kutatási adatok összesítésének új módszereivel járul majd hozzá ahhoz, hogy az e-demokrácia felszabaduljon a többség zsarnoksága alól.

Következtetés

Felváztuk annak keretét, hogy a hatásbefektetést végző közösség – egy „teljes portfólión alapuló megközelítés” keretében, a filantróp tőkéből a piaci árfolyamnak megfelelő tőkéig mindenre kiterjedő, összehangolt tőkeallokációs stratégia végrehajtásával – hogyan teremtheti meg és hogyan viheti tovább a demokratikus rendszerünk gyökeres átalakításának alapjait. Ez hosszú távra szól, és különféle szintű kockázatokat hordoz, de jelentős hozadékkal járó stratégiát eredményez.

A következő lehetőségeket érdemes megfontolni: ha egy ilyen rendszer jóval eredményesebbnek bizonyul, mint a jelenlegi kormányzási modellek, az internet globális jelenléte miatt rövid időn belül elsöpör és kiszorít a versenyből más kormányzási formákat. Elképzelhetjük egy olyan új, globális szintű intelligens hálózat megjelenését, amely a bolygón mindenkit egy új demokratikus kormányzási rendszerhez csatlakoztat. Ahogyan az internet el fogja mosni a határokat a hagyományos nemzetek között, ezek az erőfeszítések újra fogják definiálni a „közszektor” és a „magánszektor” közötti hagyományos határvonalat. A közpolitika alakulása ugyanolyan reagálóképes és dinamikus lesz, mint azok a piacok, amelyeknek a szabályozására és nyomon követésére hivatottak. A szóban forgó rendszer egyfajta integrált emberi identitás, közös közvélemény megjelenését jelezheti.

Gondoljunk azokra a problémákra, amelyeket az e-demokrácia kezelhet. Éghajlatváltozás, gazdasági egyenlőtlenség, katonai konfliktus, népességnövekedés: ezek mindegyike a közpolitika és a nemzetközi kapcsolatok kudarcát jelenti. A demokratikus elveken alapuló, globális, polgárközpontú kormányzási rendszerről bebizonyosodhat, hogy a technológia legnagyobb innovációja és legjelentősebb hozadéka.